

Thánh Đăng Lục ◻◻◻

ISSN: 2734-9195 08:43 29/09/2025

Sách gồm 58 trang đôi được viết theo kiểu Khải thư nét chữ rõ ràng góc cạnh, mỗi trang có 6 dòng, mỗi dòng có tối đa 20 chữ và được tàng bản tại chùa Thuần Mỹ do thợ khắc ở Liễu Chàng ◻◻ thực hiện.

Thánh đăng lục ◻◻◻ là một tuyển tập ghi chép về hành trạng tu hành, sự tích ngộ đạo và các bài ngũ lục của năm vị vua triều nhà Trần trong **lịch sử Phật giáo Việt Nam**. Không chỉ mang thân phận tôn quý là những bậc Nhân vương của một quốc gia thịnh trị, các vị vua ấy còn là những người phật tử thuần thành, những vị Thiền sư, Thiền giả uyên bác.

Trong lịch sử Phật giáo Việt Nam và thế giới đây là một điểm vàng son chói rạng khó thể phai mờ và cực kỳ hiếm có trên đời, khi không chỉ một đời vua học tập và tu hành theo pháp mà kéo dài đến nhiều đời, từ đời ông sang cả đời cháu.

Tâm ảnh hưởng cũng không chỉ gói gọn trong khuôn khổ của một gia đình hay gia tộc mà trải rộng lan xa đến cả toàn quốc, khiến Phật giáo lúc bấy giờ trở thành quốc giáo, và đất nước lúc bấy giờ trở nên hùng mạnh dưới sự lãnh đạo của những con người ưu tú ấy.



Tác phẩm này không rõ tác giả và niên đại sáng tác, ước đoán là được viết vào thời gian cuối đời nhà Trần do một môn đồ của **Thiền phái Trúc Lâm** 聖燈錄 chấp bút. Sau này được hàng môn hạ Thiền phái Trúc Lâm sao chép và san khắc ấn hành nhiều lần, tiêu biểu như các bản:

- Một bản khắc in vào khoảng những năm 1505 - 1550 (Lê Uy Mục 聖燈錄 - Lê Trung Tông 聖燈錄), do Thiền sư Chân Nghiêm 聖燈錄 khắc in ở chùa Sùng Quang 聖燈錄 - Cẩm Giàng 聖燈錄 (Bản này có các sai sót câu chữ, đến hiện nay chưa tìm thấy).
- Một bản khắc in vào năm 1705 (Ất Dậu) nhằm niên hiệu Vĩnh Thịnh 聖燈錄 nguyên niên, Hòa thượng (HT.) Chân Nguyên Tuệ Đặng 聖燈錄 đã khắc in và chỉnh sửa lại từ một bản in thời nhà Mạc (Bản Vĩnh Thịnh này theo lời Thiền sư Tính Lãng đã bị thất lạc vào thời Cảnh Hưng, đến nay vẫn chưa tìm thấy).
- Một bản khắc in vào năm 1750 niên hiệu Cảnh Hưng 聖燈錄 thứ 11 thì Thiền sư Tính Lãng 聖燈錄 (Pháp tôn của HT. Chân Nguyên) đã khắc in lại từ bản của sư ông mình để lưu truyền.
- Một bản khắc in vào năm 1848 niên hiệu Tự Đức 聖燈錄 nguyên niên, tiêu đề chỉ có 3 chữ Thánh đăng lục được tàng bản ở chùa Thuần Mỹ 聖燈錄 .

- Một bản khắc in vào năm 1897 nhằm niên hiệu Thành Thái 𠂊 thứ 9, được khắc in lại từ bản năm Tự Đức, tàng bản tại chùa Pháp Vũ 佛宇, thôn Quảng Nội 𠂊, xã Đồng Lại 𠂊, tổng Đồng Cao 𠂊, huyện Vĩnh Lại 𠂊, phủ Ninh Giang 𠂊, tỉnh Hải Dương 𠂊.

慧光佛典叢刊

聖燈錄
興景



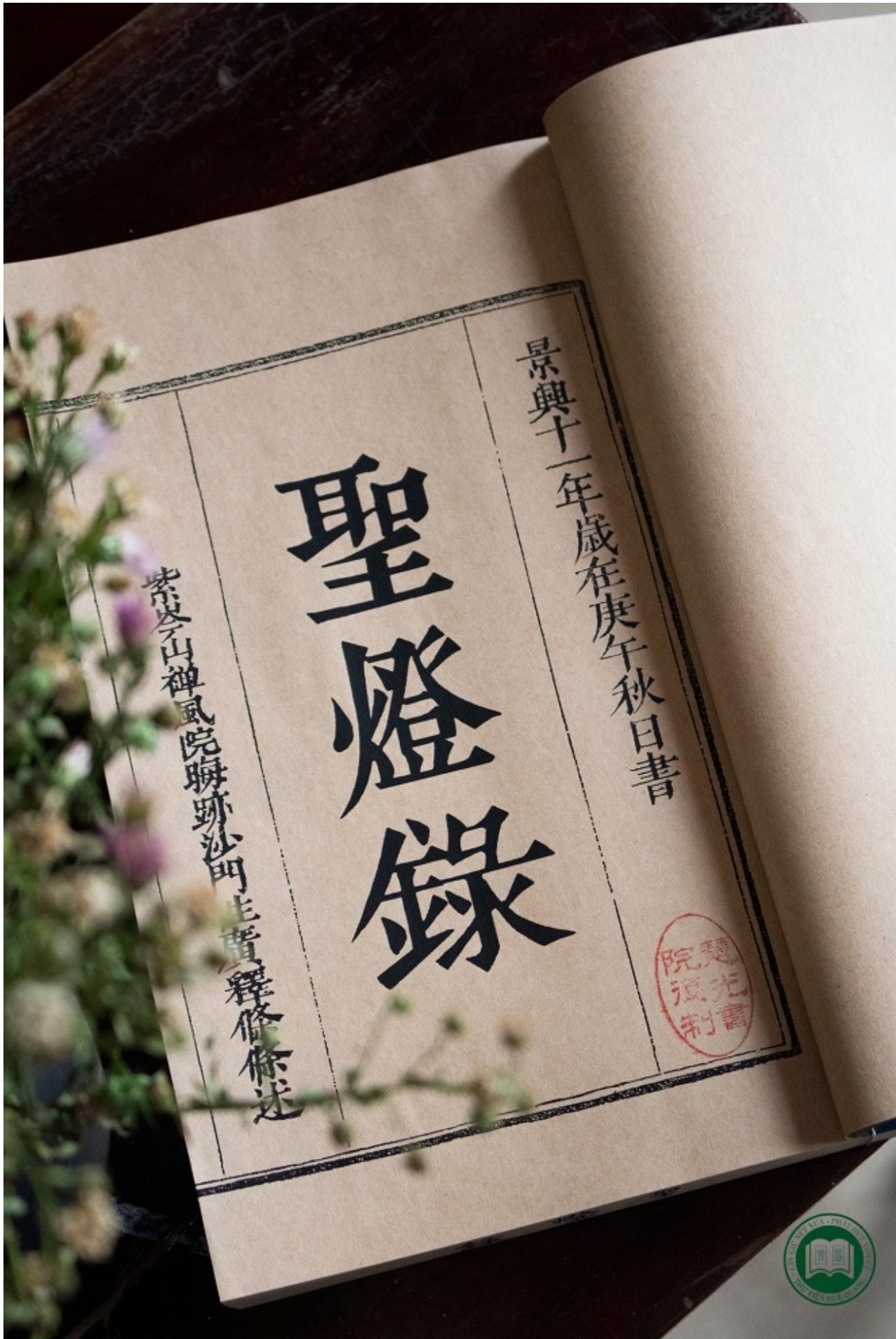
38



景興十一年歲在庚午秋日書

聖燈錄

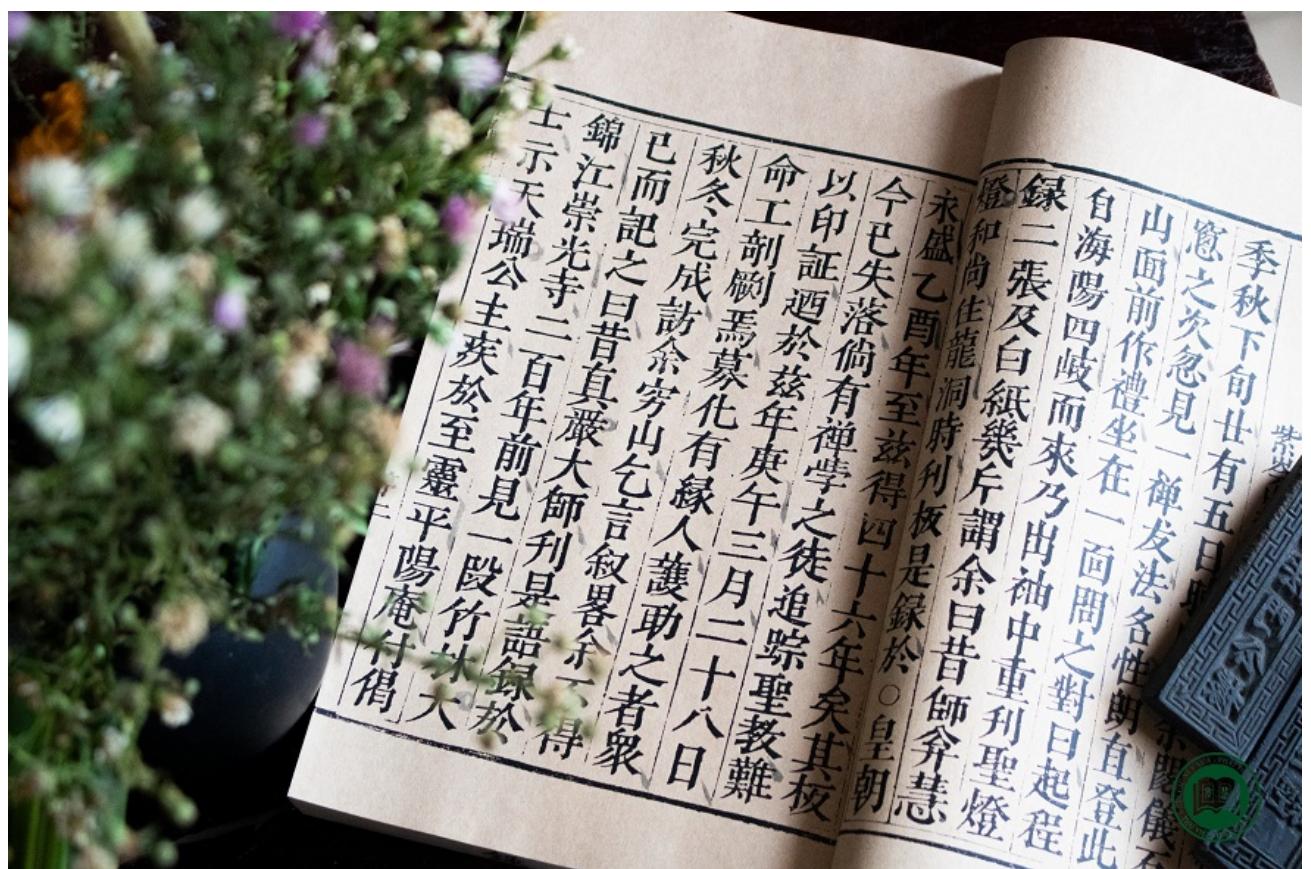
紫岑山禪風院晦跡和尚主寶釋條條述
院復刻



- Một bản khắc in vào năm 1926 nhằm niên hiệu Bảo Đại 保大 nguyên niên. Sách ghi tàng bản ở xã Khê Đầu 鮀頭, tổng Vũ Lâm 武林, huyện Gia Khánh 嘉慶, tỉnh Ninh Bình 河內. Bản này được Thượng tọa Thích Đồng Dưỡng phát hiện và giới thiệu lần đầu tiên vào năm 2010. Bản này bối cục khác hoàn toàn các bản trên, phần đầu là sự tích của bảy vị Phật (từ Phật Tỳ-bà-thi đến Phật Thích-ca Mâu-ni), 28 vị Tổ ở Tây thiên (từ tổ Ma-ha Ca-diếp đến tổ Đạt-ma), 6 vị Tổ ở Đông độ (từ tổ Đạt-ma đến tổ Huệ Năng) và sau cùng là phần nội dung nguyên tác của Thánh đăng lục. Bản này còn có tuyển chọn các ngữ lục, các bài kê, các bài văn khuyến tu niệm Phật... để bổ sung thêm vào sách.

Hiện tại thì chỉ còn bốn bản Thánh đăng lục (được phát hiện đến nay - 2025) gồm: Bản thuộc niên hiệu Cảnh Hưng (1750); bản thuộc niên hiệu Tự Đức (1848); bản thuộc niên hiệu Thành Thái (1897) và bản thuộc niên hiệu Bảo Đại (1926).

Để phục vụ cho công tác tìm hiểu văn bản và tư liệu, Thư viện Huệ Quang tiến hành ảnh ấn lại tác phẩm Thánh đăng lục, gồm các bản thuộc niên hiệu Cảnh Hưng, Tự Đức và Thành Thái. Do nội dung của Thánh đăng lục gói gọn trong khoảng 30 đến 40 trang đôi nên thường được in chung với một số tác phẩm khác.



Đầu tiên là bản Thánh đăng ngũ lục niên hiệu Cảnh Hưng thứ 11 (1750) gồm 66 trang đôi. Mỗi tờ 8 dòng mỗi dòng tối đa 14 chữ, chữ được khắc in theo kiểu

Khải thư dạng chữ to vừa nhìn và rõ nét. Trang đầu sách có tựa đề đặc trưng là Việt Quốc Yên Tử Sơn Trúc Lâm Chư Tổ Thánh Đǎng Ngữ Lục 佛國隱子山竹林諸祖聖黨語錄 nằm ngay chính giữa, ở 2 bên có vế đối. Vế trái là: Tam thế chư Phật tứ mục tương cố mật truyền tâm ấn 三世諸佛四目相共密傳心印 ; Vế phải là: Lịch đại Tổ sư bát tự đả khai hiển thị tông nguyên 歷代祖師八自在開顯示宗源 . Có bài Tựa gồm 3 trang đôi tên Trùng tuyên Thánh đǎng ngữ lục tự tịnh tự 重宣聖黨語錄自淨自 do Thiền sư Tính Quảng Thích Điều Điều 題寫 viết. Từ trang 1 đến 7 bị khuyết mất không rõ nội dung gì, bắt đầu từ trang 8 chính là phần nội dung mở đầu của Thánh đǎng ngữ lục – Trần triều Thái Tông Hoàng đế, suy đoán phần bị mất có thể do Thiền sư Tính Lãng sử dụng nội dung bản in Thánh đǎng lục của sư ông là HT. Chân Nguyên để khắc in lại, nhưng không sử dụng bài Tựa của sư ông viết mà thỉnh Thiền sư Tính Quảng ở viện Thiên Phong 天峰 núi Tử Sầm 某山 viết bài Tựa mới, vì thế dung lượng của bài Tựa có sự sai khác nên khiến các số trang không liên kết với nhau, và có thể do sơ suất ở khâu hiệu đính và sắp xếp nên xảy ra trường hợp mất liên kết giữa các trang này. Ở tờ 11a và 14a phần my phê có hàng chữ nhỏ được khắc in ngang gồm 8 dòng mỗi dòng hai chữ đọc từ trên xuống từ phải qua trái: Tam thế chư Phật tứ mục tương cố, Chân không tâm ấn mật truyền như thị 三世諸佛四目相共 . Phần nội dung sách bao gồm:

- Trần triều Thái Tông Hoàng đế đắc Tống Tăng Thiên Phong Thiền sư chỉ 佛國隱子山竹林禪師記 .
- Trần triều Thánh Tông Hoàng đế đắc Trúc Lâm Đại Đǎng Quốc sư chỉ 佛國隱子山竹林大黨國師記 .
- Trần triều Nhân Tông Hoàng đế đắc Trúc Lâm Tuệ Trung Thượng sĩ chỉ 佛國隱子山竹林慧忠上士記 .
- Trần triều Anh Tông Hoàng đế đắc Trúc Lâm Pháp Loa Phổ Tuệ Tôn giả chỉ 佛國隱子山竹林法華普慧尊者記 .
- Trần triều Minh Tông Hoàng đế đắc Trúc Lâm Huyền Quang Tôn giả chỉ 佛國隱子山竹林玄光尊者記 .

Phần nội dung về hành trạng các vua nhà Trần kết thúc, tiếp theo là tác phẩm được in chung là Viên dung tứ độ tuyển Phật đồ 佛道四德選錄 (còn gọi là Tuyển Phật đồ 佛道) do Mao Tử Nguyên 毛子元 sáng tác [1]. Có bài Tựa với nhan đề Viên dung tứ độ tuyển Phật đồ tịnh tự 佛道四德選錄淨自 do chính tác giả viết. Gồm các đồ hình (mang phong cách riêng không giống với đồ hình của Trung Quốc) và luận giải như:

- Viên dung tứ độ tổng tướng chi đồ 佛頂總持圖 佛頂圖 .
- Phàm thánh đồng cư độ 佛頂同居圖 佛頂圖 .
- Phương tiện thăng cư độ 佛頂緣覺圖 佛頂圖 .
- Thật báo trang nghiêm độ 佛頂莊嚴圖 佛頂圖 .
- Thường tịch quang tịnh độ 佛頂常寂光淨土圖 佛頂圖 .
- ĐÔNG phƯƠNG tứ độ 東方四度圖 佛頂圖 .
- Tây phƯƠNG tứ độ 西方四度圖 佛頂圖 .
- Quán tâm tứ độ 觀心四度圖 佛頂圖 .

Và sách kết thúc bằng bài Bạt với nhan đề Thánh đăng ngữ lục bạt hậu 佛頂圖 , không ghi tên tác giả. Theo Thượng tọa Thích Đồng Dưỡng thì đây chính là bài bạt của HT.Chân Nguyên viết. Quyển này đã được Trưởng lão HT. Thích Thanh Từ dịch và giảng giải vào năm 1999, nhưng Hòa thượng chỉ dịch phần tựa và nội dung hành trạng cùng ngữ lục của năm vị vua Trần, không kháo cứu văn bản cũng không dịch phần Tuyển Phật đồ và Hậu bạt in sau sách.

Tiếp theo là bản Thánh đăng lục niên hiệu Tự Đức nguyên niên (1848), có bố cục và nội dung tương đối khác. Nhan đề sách là Thánh đăng lục, phần đầu gồm ba kinh điển rồi mới đến nội dung Thánh đăng lục như:

- Nhân quả kinh 人因果經 , tên đầy đủ là Phật thuyết đại tạng báo ứng nhân quả kinh 佛說大藏報應人因果經 .
- Ca-diếp kinh 釈迦經 , tên đầy đủ là Ca-diếp đồng tử kinh 釈迦同子經 .
- Pháp diệt kinh 除法經 , tên đầy đủ là Đại thừa Kim cang tu chứng quảng biện ma sự pháp môn – Phật thuyết Pháp diệt tận kinh 大乘金剛修證廣辨魔事法門經 – 除法經 .
- Thánh đăng kinh 佛頂經 , chính là Thánh đăng lục. Phần này tương tự như nội dung của bản thời Cảnh Hưng.



Sách gồm 58 trang đôi được viết theo kiểu Khải thư nét chữ rõ ràng góc cạnh, mỗi trang có 6 dòng, mỗi dòng có tối đa 20 chữ và được tàng bản tại chùa Thuần Mỹ do thợ khắc ở Liễu Chàng 𠂇 thực hiện. Bản này tuy không in phần tác phẩm Tuyển Phật đồ nhưng lại có bài tựa của HT. Chân Nghiêm Trí Ngu 三嚴智淨 soạn với nhan đề Trùng san Thánh đăng lục tịnh tuyển Phật đồ tự 重善聖登錄 . Đây có thể là bài tựa của bản Thánh đăng lục được khắc in vào những năm từ 1505 đến 1550 (Lê Uy Mục – Lê Trung Tông) mà có nhiều sai sót đã được Thiền sư Tính Quảng chỉ ra và đến hiện tại cũng chưa được tìm thấy. Qua đó ta cũng phần nào nhận ra được bố cục nội dung có thể là bản gốc của Thánh đăng lục, gồm phần hành trạng và ngữ lục của năm vị vua triều Trần sau đó là phần Tuyển Phật đồ.

Cuối cùng là bản Thánh đăng lục niên hiệu Thành Thái thứ 9 (1897), cũng có nội dung và bố cục tương tự như bản Tự Đức, nhưng cũng có vài điểm riêng biệt đặc trưng. Tổng số trang gồm 66 trang đôi, mỗi tờ 8 dòng, mỗi dòng tối đa 16 chữ lớn tương đương với 20 chữ nhỏ (ở phần ghi phương danh tín ấn cúng). Bản lưu tại chùa Pháp Vũ ở Hải Dương do tài công Nguyễn Văn Vân 阮文雲 ở làng nghề Thanh Lực 三慮 khắc, đầu sách có bài Trùng tuyên Nhân quả, Cadiếp, Pháp diệt, Thánh đăng chư kinh duyên khởi 重善聖登諸經緣起 có dung lượng hai trang đôi do Tỳ-kheo chùa Pháp Vũ là Diệu Trạm 慶妙禪師 soạn. Chữ được viết theo kiểu Khải thư với nét đẹp thư pháp uyển chuyển cân đối và hài hòa. Ở vài trang còn có phần my phê chữ nhỏ bằng

bút lông. Phần bối cục gồm Kinh Nhân quả; Kinh Ca-diếp; Kinh Diệt tận; Thánh đăng lục và có cả bài Tựa của HT. Chân Nghiêm. Kế đến là phần Nhân quả, Ca-diếp, Pháp diệt, Thánh đăng chư kinh âm thích 閻王經註音本集 gồm 1 trang đôi để chú thích các chữ viết dị thể và có âm đọc khó. Tiếp theo là bài Bạt với nhan đề Pháp Vũ tự chủ trùng chánh kinh lục bạt 法雨自主重訛經錄 gồm 2 trang do Cư sĩ Nguyễn Hàm Chương 乃文昌 ở Đồng Giang 洞江 viết. Kết thúc nội dung là phần Phương danh 方名 ghi đầy đủ họ tên, địa chỉ, số tiền cúng dường san khắc quyển sách này gồm 8 trang.

Sách hiện đang lưu tại Phòng đọc Thư viện Huệ Quang và phát hành tại Thư quán với các phiên bản: Bản bằng giấy dó bìa cậy; Bản giấy dó bìa sơn ta; Bản giấy Kraft bìa xanh, Bản bằng giấy xuyến, Bản giấy dó quét chu sa phần cạnh sách.

Xin được trân trọng giới thiệu đến quý bạn đọc!

Thư viện Huệ Quang

Chú thích:

[1] Mao Tử Nguyên 茂叔玄 (1096? – 1166), pháp danh Từ Chiếu 徒 chiếu, hiệu là Vạn Sự Hữu 萬事友, được tín đồ xưng tụng là Mao Xà-lê 茂沙黎 hay Mao Thượng sư 茂上師. Năm 19 tuổi xuất gia tu hành, ban đầu theo học pháp Thiền Chỉ quán 指觀 của tông Thiên Thai 天台 . Về sau ông hoàn tục rồi lập ra một tông phái riêng thuộc hệ tư tưởng Tịnh Độ tông 真淨宗, gọi là Bạch Liên tông 白蓮宗 tín đồ chủ yếu là các Cư sĩ tại gia. Bạch Liên tông sau này bị chính quyền cấm đoán bản thân ông thì bị lưu đày. Sau này ông được Hoàng đế triều kiến và diễn thuyết về pháp môn Tịnh Độ và được ban tặng danh hiệu Khuyến Tu Tịnh Nghiệp Liên Tông Đạo Sư Từ Chiếu Tông Chủ 白蓮宗祖師傳記 . Bạch Liên tông về sau dần dần biến chuyển và phát triển thành Bạch Liên giáo 白蓮教 , trở thành một tổ chức tôn giáo dân gian có ảnh hưởng sâu rộng trong lịch sử Trung Quốc, nhiều lần lãnh đạo các cuộc khởi nghĩa nông dân quy mô lớn và các phong trào khác trong các triều đại sau này.